

Rudolf Matys

Doc. Mgr. Josef Henke

12. ledna 1933 Mladá Boleslav – 19. března 2006 Praha

**rozhlasový, divadelní a filmový režisér a scenárista,
pedagog**

Po maturitě na Raisově reálném gymnáziu v Jičíně studoval v letech 1951–1955 divadelní režii na divadelní fakultě pražské AMU, v letech 1951–1952 byl souběžně i externím posluchačem filmové režie na téže škole. Už v těchto letech ho však přitahoval rozhlas, první zkušenosti jako režisér, interpret i jako autor v něm získával od svých devatenácti!

První jeho angažmá bylo divadelní: pro své divadlo si jej vybral E. F. Burian. Třileté působení v Divadle D 34 (1955–1958) bylo pro celý další umělecký vývoj Henkeho mimořádně podnětné, zejména proto, že se v té době Burian, po nešťastné první polovině 50. let, v níž pěstoval značně schematickou verzi tzv. socialistického realismu, cílevědomě vracel ke stylově výtříbeným inscenacím ze svého předválečného, avantgardního období; tedy k modelu polyfonního muzického divadla, k jevištní metafoře, jejíž lyrická imaginace usilovala o syntézu složek hudebních, výtvarných a slovesných a v níž měl velmi podstatnou roli i důraz na zvukové, hudební kvality básnického slova. Na těchto jen mírně modifikovaných rekonstrukcích, vycházejících z Burianových dochovaných režijních knih, se Henke podílel; jeho účast často přesahovala standardní povinnosti asistenta režie, byla spíše aktivním spolupracovníctvím. Tento rozhodující iniciální vklad pak ve své práci osobitě rozvíjel po celý život, aplikoval jej v podmínkách rozhlasového média, a tak jeho výtěžky obohacoval celou oblast moderní rozhlasové režie.

Své divadelní působení poprvé přerušil v letech 1958–1960, kdy byl poprvé nakrátko zaměstnán v Čs. rozhlase, ale pak se ještě na dvě sezony, již po Burianově smrti, do divadla D 34 vrátil. Dvě další sezony (1962–1964) působil v brněnském Divadle bratří Mrštíků a pohostinsky režíroval v tamním Divadle Julia Fučíka i v Plzni.

Roku 1964 konečně zakotvil v rozhlase a záhy se tu stal jednou z nejvýraznějších režisérských osobností. Zásadním způsobem se podílel na genezi a rozvoji moderního mikrofonového herectví i uměleckého přednesu, které v té době definitivně opouštěly techniku jevištního a pódiového projevu a směřovaly k větší intimizaci, zkomornění, zpřesnění výrazu. Toto první vrcholné období Henkeho rozhlasové tvorby se vyznačovalo mimořádnou vnitřní intenzitou, bohatou diferenciací režijních přístupů i šíří záběru – a můžeme v něm zřetelně rozlišit tři okruhy, tři dominanty. Tou první je vědomé navázání na Burianův odkaz v prezentaci děl klasického literárního odkazu (Máchův *Kat*, 1965; Dykův *Krysař*, 1964) a naivního půvabu lidové tvorby (Burianova *Lidová suita*, 1956 a *Vojna*, 1968, Štefánková adaptace her starých českých loutkářů *Johan doktor Faust*, 1966). Druhou osu představují introspektivní psychologická dramata, hroužící se do složitého pletiva nejednoznačných lidských vztahů (Křležova hra *V táboře*, 1965), texty nesoucí závažná etická poselství (Pavličkova dramata *Čapkova Života a díla skladatele Foltýna*, 1963). Ve třetí linii své tvorby se úspěšně vyrovnával s náročnou poetikou absurdního dramatu (Beckett *Krappova poslední nahrávka*, 1966) s intelektuálně analytickými

„modelovými“ hrami (Dürrenmatt) i se subtilní „grafikou“ symbolických stylizací (Bergmann *Malba na dřevě*, 1966). Byly mu ale blízké i emocionálně vypjaté polohy neoexpresionistických her (Borchert *Venku přede dveřmi*, 1963). Henkeho zájem neméně patřil současné dramatičce (Přidalovy *Sudičky*, 1968), trvale ho také vábila velká díla české básnické epiky (Horův *Jan houslista*, 1971, Hrubínova *Jobova noc*), literární dramata oratorního typu s náročnou poetikou absurdního dramatu i se subtilní „grafikou“ symbolických stylizací, literární dramata oratorního typu (Šalda *Zástupové*, 1968) i fantazijně intonované texty světové literatury (Exupéryho *Malý princ*, 1961). Zcela mimořádný význam měla jeho režie Kalkovy *Proměny* (1967, ve vlastní dramatinizaci), která byla jednou z prvních dramatických stereofonií u nás a jejíž scénář byl realizován v Německu, Itálii, Belgii, Maďarsku a Jugoslávii.

Ve srovnání s druhou vůdčí osobností moderní rozhlasové režie, Jiřím Horčičkou, jehož realizace oplývaly především dynamismem a expresivní, pestrou zvukovou barevností a virtuozitou členitých zvukových plánů, měly Henkeho režie povahu spíše vertikální, dostředivou; byly soustředěny na odkrývání významových podkresů jednotlivých dramatických situací, na plastickou přesnost hereckého projevu, cizelovaného a prokreslovaného do posledního detailu, na psychologickou hloubku i na postížení a odstiňování všech dosažitelných stylových a jazykových charakteristik textu.

Umělecká i lidská autorita, kterou už ve svém mládí požíval, přivedla J. Henkeho i do funkce vedoucího režiséra a v ní se jako člen vedení rozhlasu, zejména v letech 1967–1969, snažil jak o prosazení demokratických norem v kulturní politice, tak o zvýšení prestiže rozhlasového slovesného vysílání. Jeho aktivita se v 60. letech však neomezovala jen na rozhlas: stál u vzniku *Liry Pragensis*, působil i v pražské *Viola* a zabýval se leoretickými uměleckými přednesem – možnostmi a meze voicebandové recitace analyzoval v knize *Síla slova* (1963), své postoje vyjádřil i ve sborníku *Slyšet se navzájem* (1966), režíroval sérii portrétů českých básníků na deskách firmy Supraphon (Nezval, Halas, Hora, Seifert) i mluvní složku animovaného filmu *Osudy dobrého vojáka Švejka*, zabýval se jako první u nás možnostmi audiovize a jiných nových syntetických uměleckých forem a technologií (son et lumière) aj. Také pro uplatnění těchto alternativních žánrů roku 1969 založil a řídil umělecké družstvo Ar(i)ston. Jeho krátkou existenci však ukončila nastupující normalizace krátce po vydání desky *Kde končí svět*, která byla poctou sebeobětování Jana Palacha. Stejně tak už neobdržel státní cenu za rok 1969, na niž byl navržen – a roku 1972 byl z rozhlasu vyhozen.

Až do roku 1980 pak i pro něj platil absolutní zákaz působení nejen v elektronických médiích, ale i v pražských – a v mnoha mimopražských – divadlech; ocitl se na hranici bídy. Občasnou pracovní příležitostí mu tehdy poskytl jen *Viola* (Cocteau *Lidský hlas*; Prévvert *Jako zázrakem*; Kainar *Jakoubku, cos měl s tím andělem?*; Pavel *Povedený tatínek a já*), spolupracoval i se soubor-

rem Chorea Bohemica, režíroval několik literárně-hudebních Setkání na schodech v Národním muzeu, jež založil (Vančura *Rytíř milostného květu*, *Deník Šaška z Bířkova*) a po krátkou dobu se věnoval i práci pro liberecké Naivní divadlo. V 80. letech se před Henkem přece jen vynořily širší možnosti (Divadlo pracujících v Mostě, Východočeské divadlo v Pardubicích, loutkové divadlo *Lampion* v Kladně, Ústřední loutkové divadlo). Relativně nejvýznamnější z nich byla jeho invenční režijní práce v Divadle Spejbla a Hurvínka. Pro loutky napsal i dvě hry: *Baručinovo dětství* a *Hurvíněk mezi loutkami*.

Do rozhlasu, který miloval a vždy považoval za jádro svého uměleckého působení, se však mohl vrátit až po osmnácti letech, v roce 1990. Stal se jeho šéfredaktorem (v letech 1994–1995 byl i šéfredaktorem stanice ČRo 3 – Vltava), tuto funkci ze svého rozhodnutí po návratu z léčení opustil, protože dal přednost tvůrčí práci. Vrhł se s neobyčejnou, až horečnatou intenzitou a nasazením do vlastní režijní tvorby. Navázal v ní úspěšně na své tvůrčí vrcholy ze 60. let. Zůstal tedy věrný Beckettovi (*Žhoucí popel*, 1991; *Cascando*, 1992; *Docela sám*, 1993), Dürrenmattovi (*Dvojník*, 1990; *Soudce a jeho kat*, 1994), Přidalovi (*Pěnkava s Loutnou*, 1990; *Sářky se zvonci*, 1991), reminiscencím na stylizovanou naivitu obrozenecké dramatiky v burianovském duchu (Klicperův *Ptáčník*, 1992), analyticky odstupové intelektuální dramatiky (O. Daněk *Vzpomínka na Hamleta*, 1994); spektrum virtuózně zvládaných poetik však rozšířil také o novější dramatiky (G. Eich *Sabeth*, 1993; T. Benhardt *Minetti*, 2002), věnoval se uměleckému dokumentu (So-

vákovo pásmo o životě v komunistických lágrech *Půjdeme si hrát za ostnatý drát*, 1990), k vynikajícím kreačním patřila i jeho režie básnického příběhu Ivana Diviše *Jedna loď* (2000) aj. Ani tentokrát se však Henke neomezil jen na práci v rozhlasových studiích. Stal se agilním zakladatelem, prvním předsedou a živým středem všech aktivit Svazu rozhlasových tvůrců, od roku 1991 působil i jako externí pedagog rozhlasového herectví na AMU, o rok později se stal docentem herectví na brněnské JAMU. Režíroval také v televizi (*Cocteau Přizraky*, *Nezval Manon Lescaut*, *Karvaš Fascikl S*, *Dostojevskij Bílé noci* aj.).

Špičková úroveň jeho práce byla odměněna i řadou cen a vyznamenání (Prix Bohemia Radio 1996 za režii hry Vinant–Plechátý *Přes řeku*, Prix Bohemia Radio 1999 za režii hry podle motivů starých loutkářských textů *Barbaramáš a Medordes*, čestné uznání PBR 2000 za režii pořadu ze života a díla Ezry Pounda *Chtěl bych napsat ráj*, Cena generálního ředitele ČRo v roce 1999 za celoživotní přínos rozhlasové tvorbě). V roce 2004 převzal z rukou prezidenta republiky Medaili Za zásluhy v oblasti kultury.

I přes dlouhodobě působící zákazy a diskriminace zanechal po sobě Henke až překvapivě rozsáhlé mnohostranné dílo, které patří k nejpodstatnějším vkladům do základů současné rozhlasové režie. Byl „pohyblivý jak rtuť a houževnatý jak lýko“ a v jeho uměleckých realizacích se vždycky ideálně spojoval impulzivní temperament s intelektuální reflexivností a plánovitostí a vzdělanostní zázemí s bezpečně fungující uměleckou intuící.

Václav Bělohlay

Jarmila Tetensová

17. ledna 1928 Praha

Narodila se počátkem roku 1928 jako Jarmila Radová. Za to, že se stala jednou z nejvýraznějších osobností ostravského rozhlasu druhé poloviny minulého století, může – po absolvování obchodní akademie a také externí novinářské školy – především setkání s budoucím manželem, středoškolským profesorem Liboslavem Tetensem. Ten jí svým zápalom pro rozhlasovou práci i pro věc rodného Slezska přitáhl tak, že ostravskému rádiu a celému regionu severní Moravy a Slezska věnuje svůj život prakticky dodnes.

Začátky v rozhlase neměla lehké. Tak jako všichni elévové musela projít především zpravodajstvím, které bylo od konce let čtyřicátých zdánlivě plné uhlí, koks, železa a ocele. Špetka té poctivé práce mezi zprávami typu vrcholná politika a bulvár by neškodila ani dnes.

J. Tetensová našla brzy svou parketu ve vysílání pro děti a mládež. Ostatně pan profesor Liboslav Tetens byl u zrodu takzvaného školského vysílání v ostravském rozhlase už v roce 1936.

Naprostá většina rozhlasových pořadů J. Tetensové z padesátých a šedesátých let minulého století byla smazána. Dochoval se pouze archivní snímek pořadu *Vysílejte s námi* z roku 1962. Po dalších záznamech se stále bádá, ono času je málo, a co neuděláme my teď, za deset roků neudělá nikdo, jak připomíná editorka současných vzpomínek, Bohuslava Kolářová.

Nicméně – paní Tetensová sice musela po stránkách prověřkách v sedmdesátých letech „své“ rádio opustit. Roky do důchodu strávila v Báňských strojárnách, ale jejich kanceláře nebyly od rozhlasu daleko.

rozhlasová publicistka

A tak mohla ihned po listopadu 1989 nabídnout své služby rádiu v nové podobě. Především Svědectvím o roce 1968 v Ostravě a zejména ve vysílání ostravského rozhlasu. Toto období působení J. Tetensové, která byla v srpnových dnech roku 1968 i v dalších čím dál smutnějších týdnech a měsících přímo „u toho“, je vrcholným obdobím její tvůrčí práce. A zaslouží si samostatnou, podstatně rozsáhlejší kapitolu. Špičková redaktorka, moderátorka v době, kdy se tento pojem vůbec neznal, zaznamenávala v 90. letech ve svých komentářích hlasy a ohlasy posluchačů i bývalých spolupracovníků, podílela se na pořadu *Rondel*. A hlavně: ihned se rozhodla posílit Klub Pražského jara v krajské pobožce Syndikátu novinářů. Působí tam stále aktivně, takže se letos musela vzdát účasti na setkání rozhlasových seniorů, termíny byly neúprosné a paní Jarmila ještě stále neumí být na několika místech najednou. Úctyhodná osmdesátka by jí k tomu dala souhlas, ale Jarmila Tetensová má naprosto jiný názor.

Prameny a literatura:

- Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu, ČRo Praha 1992
- Svědectví o roce 1968 v Ostravě. Kolektiv, Karel Jiřík, Tilia, Šenov u Ostravy 1998
- Od mikrofonu k posluchačům. Kolektiv, Eva Ješutová, ČRo Praha 1993
- Sborníky k výročí Čs. rozhlasu Ostrava – 1959, 1979, 1989 Časopis KNV Ostrava: Ostravský kraj, číslo věnováno 25 letům Čs. rozhlasu v Ostravě. 7. 5. 1954

MgA. Jiří Hraše

PhDr. Václav Růt

23. ledna 1908 Vrdy-Bučice, okr. Čáslav – 14. prosince 1958 Praha

autor, redaktor, režisér a teoretik, literární kritik

Významný spolupracovník širokého rozhledu, který celý svůj život zasvětil rozhlasové práci a bádání v oblasti světových literatur.
Ze smutečního oznámení Filologické fakulty UK

Orientaci na vzdělávání měl v genech, oba jeho rodiče byli učitelé, za studií se věnoval kulturním činnostem, na filozofické fakultě studoval 1926–1931 (srovnávací literatury, divadelní věda), obhájil svoji dizertační práci, složil dvě rigoróza (filozofii a sociologii, srovnávací literatury, divadelní vědu a romanistiku) a státní zkoušku z pedagogiky. Doktorát získal 26. dubna 1937. Do rozhlasu nastoupil 15. února 1934 jako lektor přednáškového oddělení, od r. 1938 režisér vzdělávacího programu, od 1941 referent literárního programu, od 1951 vedoucí literárně-dramatického odboru. Rozhlas opustil 1952 a až do své smrti přednášel na vysokých školách.

Vedle rozhlasové praxe přednášel na divadelních a novinářských školách, obzor jeho zájmů i činností byl vždy široký. Přispíval do jedenácti časopisů a čtyř deníků. Kromě redakční, autorské a režijní práce v rozhlase se hlásil k pěti směrům odborného zájmu a odborné praxe: překladům z latinského a řeckého básnictví, problematice divadelní vědy, vědě rozhlasové, otázkám jevištní řeči a praxi divadelních a literárních referátů. Byl považován za „vynikajícího pracovníka s mimořádnou kvalifikací po stránce ideové i odborné, teoretické i praktické“ (1950). Ostatně byl za svoji průkopnickou práci v rozhlase vyznamenán státní cenou (1949).

Svoji badatelskou i vzdělávací erudici vždy spojoval se zájmem o umělecké vyjadřování, bylo proto přirozené, že dostal brzy pověření k režii rozhlasových pořadů. To ovšem jenom potvrdilo už stávající aktivity, vždyť přechod od přednáškových pořadů sólových k vícehlasým projevům v přednáškových montážích, v besedách a v pásmech lze připsat nepochybně Růtově iniciativě. Rozvíjel ji jak v působení „přednáškovém“, tak v pozdějším období „literárním“. Tato popularizační vynalézavost byla i v motivaci jeho vyznamenání. Není proto divu, že se Růt významně podílel i na programech vysílání z Mezinárodní výstavy rozhlasu – „MEVRO“ 1948. Na vlně 415 m z května 1945 vysílalo jako „Praha III“. Růt byl členem šestičlenného vedoucího týmu v čele s dr. Josefem Kolářem a pečoval o slovesný program: byla to literární pásma, realizovaná před zraky návštěvníků, i besedy s posluchači o literatuře. Režiséru Vasmutovi dal příležitost uskutečnit na pódiu před diváky nastudování a odvysílání 35 her a hříček. V instalovaném televizním studiu, z něhož vedlo signální spojení do sousedního diváckého prostoru, dramaturgicky připravoval Růt ukázkové úryvky televizního vysílání. V neposlední řadě uvedl do programu MEVRO cyklický pořad *Znáte Prahu?*.

Už výčet jeho programových aktivit stačil na to, aby si jeho jméno posluchači zapamatovali a oblíbili. Je však třeba zmínit se o jeho hlavní zasluzě: Václav Růt postavil rozhlasové vysílání u nás na pevný teoretický základ. Ačkoli jeho dizertační práce byla vydána až po 27 letech, její obsah prosákl do rozhlasové praxe

(zvláště ovšem zásluhou samotného Růta a jeho popularizace). Práce vycházela z přehledného a jednoduchého základu. „Rozhlas, moderní technické zařízení pro záznam a rozšiřování zvuku, dal novou sílu živému, promlouvanému slovu. Dal mu ji v míře dosud nebyvalé,“ formuloval to Růt v r. 1947. „Do rozhlasu náleží vše, co lze vyjádřit zvukem, ale nic jiného... Posluchač musí zvuk znát a poznat, aby mu rozuměl.“ Takové myšlenky byly východiskem jeho dizertace (1936) – první práce o rozhlase na UK vůbec. A Růt záslužně počal studovat a analyzovat oblast zvuků jako materiál vysílání. A rozebral ho od nejjednodušších podob až po tvar nejsložitější, jímž hierarchie vrcholí – rozhlasovou hru. Dizertace s názvem „Divadlo a rozhlas. Problémy rozhlasové hry“ především prosadila poznání, že z reproduktoru neslyšíme zvuk, ale obraz zvuku. A objasnila, že 1. vnímáme ho, 2. poznáváme jej a 3. domýšlíme si jeho zdroj. Postupnou řadu takových poznání skládáme do souvislého a vývojového obrazu skutečnosti v pohybu. V závěrečných myšlenkách Růtovy práce čteme: „Rozhlasová hra je samostatný tvar, který není pouhou kopií divadla přeneseného před mikrofon a adaptovaného na plán jenom zvukový. (...) I děj rozhlasové hry je dramatický v tom, že je to napodobení dějem. (...) Rozhlasová hra je divadlo, které se obrací od děje k postavě právě tak, jako naopak film je divadlo, které směřuje od postavy k ději.“ Růt tak postavil rozhlas na svébytné místo vedle filmu a divadla. Divadelní paralely mu ostatně umožnily vůbec téma rozhlasu v dizertaci rozvinout, doba ještě nebyla zralá pro obecné vnímání rozhlasu jako uměleckého prostředku.

Václav Růt jak svojí vynalézavou programovou prací, tak zejména svou teoretickou prací budoval projevy moderního sdělovacího prostředku ve chvíli, kdy se rozhlas emancipoval k vlastní cestě. Růtovy podněty orientovaly vysílání k jeho podstatě a převáděly posluchače od poslechu zvuků k vnímání souvislé a plynulé představy.

Výběr z prací:

tištěných:

Rozhlas a jeho základ slovo, Čin, r. V., 1933/6, K otázkám hlasové kultury v Národním divadle, Lis-ty pro umění a kritiku, r. I., 1934/19, Rozhlasová forma a rozhlasový posluchač, Slovo a slovesnost, r. II., 1935/4, 15 let české rozhlasové hry, Brázda, 1941/50, Mocné slovo se nemýlí, Rozhlasová práce, r. I., 1947/1, Divadlo a rozhlas. Problémy rozhlasové hry. Praha, Studijní odd. ČsRo 1963

rozhlasových autorských: reportáží

– *Výlov třeboňského rybníka* (1938), *Beseda s třeboňskými rybáři* (1938)

cyklů před válkou

– *Hovoří mladí, Dvacetiletí, Lidé práce, Devate-ro řemesel*

cyklů za války

– *České řeky, Zvony mého kraje*

cyklů po válce

– *Rozhlasová čítanka, Klub čtenářů*

jednotlivých pořadů

– *Velikonoční hry (1937), Souhvězdí oblohy (1937), O beániech (1937), Skauti (1938),*

Commedia dell'arte (1941), Na prahu zlatého věku (1947), Honoré de Balzac (1950)

režijních:

600 let Staroměstské radnice (1938), K. Havlíček Borovský Král Lávr (1946), J. Neruda Prosté motivy (1951)

Mgr. Renata Klábíková

PhDr. Vladimír Bozděch

30. února 1928 Hostouň, okr. Domažlice – 10. srpna 1991 Praha

**redaktor, filolog, básník a překladatel,
pedagog jazykové kultury**

Mnohé již o Vladimíru Bozděchovi řekli a napsali jeho blízcí osobní přátelé – bohemista Alexandr Stich, bohemista Jaroslav Med, sinolog Josef Chroust a anglista Václav Havlíček. Scházivali se každý třetí pátek v měsíci u některého z nich. Přihlásili se tak k odkazu Čapkových Pátečníků a mnohdy o věcech našeho světa mluvili dlouho do noci. Romanista a bohemista V. Bozděch často diskutoval o naší mateřštině především s A. Stichem, který ho v mnohém inspiroval a od kterého musel často slyšet výčitky, že si nedodělal svou aspiranturu. V. Bozděch o jazyce přemýšlel, jazyk žil. Zde je jeho *Pokus o autoportrét* ze sbírky *S odkrytým hledím: Muž/ moje lásko/ začíná tam kde/ ostatní/ se končí// Nepadá do kolen/ když i klenba nebe/kleč// Je svůj/ třebaže/ něčí.*

Do ČsRo nastoupil v r. 1961 jako redaktor francouzské sekce vysílání pro Afriku Zahraničního vysílání. 1962–1971 pracoval ve studijním oddělení jako odborný redaktor pro otázky jazykové kultury, 1972 z rozhlasu propuštěn (v tomtéž roce získává titul doktora filozofie). Spolupráci s rozhlasem obnovil v roce 1990 jako jeho jazykový poradce.

Překládal také z francouzštiny nejčastěji svého oblíbeného Sully Prudhomme. Dvě sbírky vlastních básní *V zemi královny Maud* 1972 a *S odkrytým hledím*, 1978 vyšly díky Jaroslavu Medovi v brněnském nakladatelství Blok. Bozděchův život, kterému po jednom z prvních badmintonových zápasů na výletě začali Pátečníci pře-

žítvat Jahoda, byl plný zkoušek. Tatínek Antonín – vysoký důstojník – odmítl po Únoru vstoupit do KSČ, a tak se Bozděchovi stěhovali z pražského bytu do Mšena, kde se Vladimír, vyhozený z vysoké školy, seznámil se svou ženou Ilonou. Po návratu z vojenské služby u Černých baronů se ke studiu filologie vrátil a dokončil je. V šedesátých letech učil na několika středních školách v Praze a přednášel externě na Fakultě osvěty a novinářství český jazyk a stylistiku a spolupracoval s Československým rozhlasem. Svým posluchačům na Fakultě sociálních věd a publicistiky věnoval skripta *Jazyk zpravodajských pořadů* (1970) a *O jazyce rozhlasového vysílání* (1972). Jeho rozbory zpravodajských relací byly vždy zaměřeny na detailní srovnávání jazyka mluveného a jazyka psaného. Popisuje dobové jazykové tendence oblasti tvarosloví, význam objektivního slovosledu, zmiňuje nežádoucí falešné větné dvojice, slovesné vazby a užívání předložek. Zastává se u dynamické linie věty a chybného frázování. Ve svých pracích zdůrazňuje důležitost zvukové krásy rozhlasového jazyka – libozvučnosti.

Ze všeho nejraději si ovšem sám v klidu četl a svými světle modrými očima pozoroval svět. Studenti na střední průmyslové škole dodnes vzpomínají na jeho kritický perfekcionismus a drobné, téměř nečitelné písmo. Lingvista, překladatel a básník. A tak si jeho slovy přeje, abychom se venku i vevnitř mrakomračným informačního prachu vždy bezpečně vyhýbali.

Mgr. Robert Škarda

Jan Kaláb

3. února 1908 Olomouc – 1. července 1979 Praha

V letech 1922–1926 docházel na místní gymnázium, hudební základy získal od Rudolfa Golda. Po ukončení gymnázia byl přijat na mistrovskou školu pražské konzervatoře a ještě v roce 1926 začal studovat v klavírní třídě Adolfa Mikeše. Jeho učitel však brzy onemocněl a Kaláb tak studia nedokončil. Rozhodl se pokračovat na konzervatoři v Berlíně, kde se v období 1927–1929 školil u J. Friedmana.

Po studiích zůstal v západní Evropě dalších deset let, sólově koncertoval a doprovázel v Holandsku, Anglii

**hudební skladatel, klavírista,
autor rozhlasových znělek**

a Belgie. Jako skladatel operet se uplatnil i v Československu. Ve 30. letech byly například uvedeny *Let do stratosféry* (1932) v Olomouci a *Vzducholoď lásky* (1933) na Královských Vinohradech.

V této době také koncertoval společně s Ervínem Schulhoffem na dva klavíry. Hráli spolu jednak ve vysílání ostravského rozhlasu, jednak uspořádali v několika moravských městech veřejné koncerty. Jejich dramaturgie obsahovala vedle děl staršího data i vlastní skladby a další soudobou hudbu (např. A. Moyzes, J. Ježek).

Od roku 1939 žil trvale v Praze a skladatelská tížá-dost ho vedla ke studiu kompozice na mistrovské škole konzervatoře. Studoval u Jaroslava Kříčky v letech 1939–1941 a absolvoval skladbou *Variace pro orchestr*, kterou provedl Symfonický orchestr Čs. rozhlasu 27. června 1941. S Čs. rozhlasem v Praze navázal úzkou spolupráci jako klavírní improvizátor a skladatel. V roce 1941 vytvořil s Oldřichem Letfusem Pražské klavírní duo, které vystupovalo v rozhlasových pořadech samostatně i jako hudební doprovod.

V době okupace v letech 1939–1940 pomohl pronásledovanému příteli a kolegovi Ervínu Schulhoffovi získat v rozhlase několik zakázek. Jan Kaláb na situaci vzpomíná takto: „Byly to úpravy lidových písní, které jsem po dohodě s hudebním oddělením vybral a Schulhoff je zpracoval pro sóla, sbor a orchestr. Pak jsem partituru sám opsal a pod svým jménem ji zadal do rozhlasu k provedení.“¹). Jednalo se však nejen o úpravy lidových písní – Valašské národní písně a tance a Hanácké národní písně a tance, ale

i orchestrální verze Kramářova Smyčcového kvartetu, op. 95, Malé suity, op. 12 Karla Boleslava Jiráka a vesnické povídky z národních písní „Jeník a Andulka“ Jana Maláta.

Sám komponoval vedle operet také další koncertní a užitou hudbu. K jeho odkazu patří klavírní sonáty, smyčcová kvarteta, hudební komedie, hudba k filmům, k rozhlasovým a televizním inscenacím. Scénickou hudbu psal například ke hrám J. Makariuse nebo V. I. Štoka.

Proslul zejména jako autor rozhlasových znělek, které se používaly k nejrůznějším pořadům (např. Rozhlasové noviny nebo Ranní tělocvik). Jako člen rytmické skupiny, která doprovázela ranní rozhlasový tělocvik, obdržel v roce 1971 vyznamenání ČSTV za úspěšnou mnohaletou práci.

Vysvětlivky:

¹ Tato vzpomínka Jana Kalába z června 1957 je uvedena v knize Stará, Věra: Ervín Schulhoff, Vzpomínky, studie a dokumenty, Knihnice Hudebních rozhledů, s. 42

Mgr. Jiří Hubička

Jaroslav Čmehil

1. března 1928 Praha – 26. července 2003 Praha

Je to známá věc a platí o spoustě rozhlasáků: často i ti nejnějnější posluchači nemají ani potuchy o tom, jak jejich oblíbení hlasatelé a moderátoři ve skutečnosti vypadají, jakkoli jejich hlas je mnohým důvěrně znám. O Jaroslavu Čmehilovi to platí dvojnásob. Znělý tónbr a nízká poloha jeho hlasu byly naprosto nezaměnitelné, v pamětnících, kteří zažili dobu největší Čmehilovy hlasatelské slávy, naskakovaly po dvou třech jeho slovech, jež se ozvala později, po jeho návratu do rozhlasu, jednoznačné asociace na časy 60. let, zejména pak na období po srpnu 1968, kdy byl Čmehil jedním z těch, kteří burcovali od mikrofonu pražského studia národ k soudržnosti. Přitom jen málo lidí znalo jeho fyzickou podobu.

Jeho hlas byl jakoby „sošný“, z jeho úst i prostá a všední sdělení zněla s nádechem světodějných událostí. Z toho důvodu o něm kolegové (v dobrém, samozřejmě!) říkali, že má baryton, kterým by mohl vyhlášovát válku.

Dnes už asi sotvakdo zjistí, jaké okolnosti sehrály roli v momentě, kdy se Jaroslav Čmehil v roce 1952 začal ucházet o místo v rádiu a později nastoupil do tehdejšího Československého rozhlasu. V předchozím běhu jeho života nic nenasvědčovalo, že by měl ambice stát se hlasatelem. Vystudoval obchodní akademii (v letech 1943–1947), po maturitě absolvoval jeden rok hotelové školy (1947–1948) a vzápětí nastoupil v úloze recepčního do grandhotelu Pupp v Karlových Varech. Zde vydržel všeho všudy pět měsíců a odebral se na Slovensko, kde ve Štátných kúpelech a vriadlách Sliach působil postupně jako recepční, vedoucí restauračního provozu a hotelový tajemník. Odtud nejspíš pocházela jeho dobrá znalost slovenštiny, kterou později dovedl v hlasatelské profesi brilantně uplatnit. (V dotazníku při nástupu do rozhlasu uvádí v kolonce „znalost řeč“ – dokonale: česky, slovensky; částečně: rusky, anglicky, německy.)

hlasatel, redaktor, moderátor, zpěvák

Po dvou letech, přesně v říjnu 1950, ho ve Sliaci dostihl povolávací rozkaz a v Čepičkově armádě odkroutil poctivě dva roky v olomoucké posádce. Patrně v době základní vojenské služby k němu dolehl jakýsi impuls, který ho přiměl ucházet se po odchodu do civilu o místo v rozhlase. Nastoupil zde v listopadu 1952. Byly to nejspíš zmíněné jazykové znalosti, kterého ho kvalifikovaly pro práci v oddělení mezinárodních styků, jež se stalo jeho prvním rozhlasovým zařazením.

Svoje hlasové předpoklady začal před rozhlasovým mikrofonem využívat v březnu roku 1954, kdy byl přeložen do oddělení hlasatelů. Přišel mezi hlasatele jen několik let poté, kdy byla (na přelomu 40. a 50. let) po kádrových čistkách téměř kompletně vymazána generace hlasatelů, kteří se proslavili v době květnového povstání. Postavil se po bok nové generaci, která zrála v průběhu 50. let a hlavně v 60. letech, která však byla po roce 1968 opět téměř důsledně od mikrofonu odstavena. V onom šťastném období uvolněných 60. let si Jaroslav Čmehil vydobyl mezi hlasateli pevně postavení a zásluhou svého hlasu, který jsme charakterizovali výše, nezaměnitelnou pozici. Uplatňoval se nejen jako hlasatel, ale často také jako interpret publicistických textů.

Na přelomu 50. a 60. let se však neprosadil jen zásluhou svého hlasatelského šarmu, ale získal věhlas ještě v jednom oboru. Málokdo si dnes už vzpomene, že Čmehil byl také ve své době úspěšným zpěvákem, interpretem především českých verzí francouzských šansonů a anglických písní. Nevím, zda někomu dnes ještě něco řeknou názvy písniček, jakými byly například Balada o Paříži, Jde voják do boje, Mladý švec, Můj šťastný den, Pařížský uličník, Poslední fiakrista, Spadání listů, Velké bulváry... Dnes se s těmito převážně francouzskými melodiemi v českém provedení ve vysílání setkáme pouze ve vzpomínkových pořadech – v posledních letech zazněly nahrávky těchto písniček

zásluhou Ondřeje Suchého, který je občas zařadil do svého pořadu *Padesátník*.

V té souvislosti je na místě ocitovat slova, která o J. Čmehilovi – coby zpěvákovi – Ondřej Suchý napsal v knize *Pět halířů z Padesátníku*: „*Mladý svět si z něj sice v té době dělal legraci, když v jakémsi epigramu označil zpěváka Elvise Presleyho za ‚malého amerického Čmehila‘, ale ve skutečnosti celým svým vzezřením, vysokou štíhlou postavou i poněkud výrazným nosem připomínal legendu francouzského šansonu Yvese Montanda.*“

Svět populární a zejména jazzové hudby však J. Čmehil zpřístupňoval posluchačům nejen jako zpěvák, ale také jako novinář. Archiv Českého rozhlasu uchovává záznamy vzácných rozhovorů, které Čmehil vedl (mimochodem velmi dobrou angličtinou) s legendami jazzu, jakými byli Luis Armstrong, Ella Fitzgeraldová nebo Duke Ellington.

Jak už bylo řečeno v řadě publikací zasvěcených historií rozhlasu (s největší podrobností jsou tyto okolnosti zachyceny v knize *Od mikrofonu k posluchačům*), zemětřesení, které v rozhlasových kruzích nastalo po srpnu roku 1968, zasáhlo pracovníky s různou intenzitou a v několikaletých vlnách a dozvucích. J. Čmehil patřil k oně velké skupině hlasatelů, kteří od prvních okamžiků okupace s velkou mírou odvahy předstupovali před mikrofon a informovali o dění v zemi. Komise, jež od dubna roku 1969 rozhodovaly o bytí a nebytí rozhlasových pracovníků, neshledaly Čmehilovo „provinění“ natolik závažné, aby ho zařadily do první vlny vynucených odchodů. Bez zaváhání ho však vystrnadily od mikrofonu. Od 15. dubna 1969 byl převelen do Středočeské krajské redakce. Nejprve pracoval za zemědělskou redaktorku, která byla toho času na mateřské dovolené. Po jejím návratu vykonával funkci směnaře. Kromě toho redigoval některé hudebně publicistické pořady a připravoval pravidelný sobotní pořad *Přání s písničkami*. V tomto zařazení setrval ještě téměř šest let. Pomstychtivé snahy normalizátorů ho však přesto dostihly. Jeho pracovní poměr měl být (po vzájemné dohodě, jak jinak) ukončen k 31. říjnu roku 1974. Čmehilovi se však podařilo – poměrně pokornými přípisy, jež posílal svým normalizačním šéfům – odchod ještě podvackrát odložit. Definitivně se mu však brány rozhlasu uzavřely 31. března 1975.

Milan Rykl

Anna Marvanová (Dušková, Vodová, roz. Brožová)

18. března 1928 Bratislava – 24. listopadu 1992 Praha

novinářka, rozhlasová redaktorka

Absolventka obchodní akademie (1942–1944), redaktorka Krajské odborové rady v Pardubicích, okresního věstníku ONV v Písku (1947–1950). Rok redaktorkou krajského studia ČsRo v Pardubicích. Vedoucí redaktorka dopisového odd. ČsRo – zpravodajství v Praze (1951–1953), referentka oddělení mezinárodních styků ČsRo, redaktorka výměny pořadů Zahraničního vysílání ČsRo (1957–1970).

Drobná a závažnými chorobami od mládí sužovaná žena, náruživá kuřačka, zavedla začátkem 50. let minulého století v dopisovém odd. zpravodajství ČsRo systém tzv. „děldopů“ (dělnických dopisovatelů). Pečlivě vedená kartotéka a systematická péče o posluchačské písňící publikum byly zárodkem kontaktů obnovujícího se média s pravidelnými konzumenty rozhlasových pořadů i současných programové reflexe. Pořádala kurzy a setkání,

Po tomto politickém vyhazovu nezbylo J. Čmehilovi než sáhnout po své dávné profesi. Pracoval nejprve jako výčepník, později našel místo referenta v národním podniku Kancelářské stroje.

Do rozhlasu se – podobně jako řada jeho generačních vrstevníků – navrátil počátkem 90. let. Jeho hlas měl stejně znělou rezonanci, a tak se zpočátku před mikrofonem uplatňoval hojně – nejprve tomu tak bylo v redakci nově vzniklého Radiofóra a ve vysílání Zeleňé vlny. V letech 1991–1992 vedl krátce vysílání pro krajany v Zahraničním vysílání Československého rozhlasu; později pracoval dva roky pro soukromou stanicí Radio Collegium. V českém vysílání Rádía Svobodná Evropa působil od roku 1994 jako režisér a moderátor prakticky až konce svého života. Zemřel 26. července 2003.

V roce 1998 byl za své mnoholeté rozhlasové působení oceněn Výroční cenou generálního ředitele Českého rozhlasu.

Zmínit je třeba i některé jeho mimorozhlasové aktivity, jimž se v různých etapách svého života věnoval. Mezi ně patří příležitostná spolupráce s Českou televizí, vydavatelstvím Supraphon či reklamní agenturou Merkur. Mezi tím však se objevuje další jeho celoživotní záliba, o které mnoho lidí nevědělo – a sice vášnivě pěstitelství okrasných květin. Nebyla to v jeho případě pouze vašeň drobného pěstitele a zahrádkáře, věnoval se jí i teoreticky. Byl autorem celé řady odborných článků, jež publikoval v časopise *Živa* a v dalších zahradnických periodikách a publikacích.

A protože jsem si jist, že památku zvěčnělého kolegy, který měl nesporný smysl pro humor, nikterak neznevadí drobná úsměvná historka, jež se o něm po dlouhá léta v okruhu hlasatelů tradovala, povím ji zde na závěr této vzpomínkové črty.

Jaroslav Čmehil si v rámci své zahrádkářské vášně nechal jednoho dne poslat jakési vzácné sazenice z Holandska. Nevím, o jaký druh květin šlo, nejspíš o tulipány, vezmeme-li v úvahu zemi původu. A protože byl znalcem a věděl, jak s cibulkami zacházet, uložil si je po dobu své rozhlasové služby do chladničky. Ke své hrůze však při odchodu zjistil, že cibulky zmizely. Teprve po jisté době se jeden z jeho hlasatelských kolegů přiznal, že v dobré víře, že jde o normální cibuli, si na holandských cibulkách usmažil vajíčka.

kteří však s přituhující společenskopolitickou atmosférou (soudní procesy ad.) zanikly. Sledování a katalogizaci ohlasů převzalo Ústřední dopisové oddělení a v novém organizačním uspořádání (hlavní redakce) už původní mini-útvary neměl opodstatnění.

Anna Marvanová – při složitém soukromém životě (dvojí rozpad manželství, několikrát stěhování) – přešla na „méně viditelné“ místo referentky oddělení meziná-

rodních styků, odbor výměnných pořadů. V téže funkci pak (1957) „konvertovala“ do Zahraničního vysílání. Kvůli svým nesmiřitelným názorům na chod tehdy nejkonzervativnějšího rozhlasového útvaru, neustálým sporům s ortodoxně smýšlejícími kolegy-marxisty a hlavně pro stále zřetelnější příklon k progresivním proudům údobí „renesanční obrody“ rozhlasu neváhala v éře nastupující normalizace předejít jistému vyhazovu odchodem do invalidního důchodu (1970).

Její aktivity ale neustaly. Předchozí styky s podobně smýšlejícími a jednajícími kolegy ji brzo přivedly do kontaktu se vznikajícím disidentským hnutím. Aktivně byla účastna památného vyhlášení Charty 77. V dobách nejtěžšího útlaku na počátku 80. let, kdy mnozí její přátelé byli vězněni, byla po dva roky mluvčí této občanské iniciativy a později neohroženou členkou Československého helsinského výboru. Podílela se na vytváření

a rozšiřování samizdatových tiskovin a byla za to často stíhána domácími prohlídkami a mnohahodinovými výslechy Státní bezpečnosti.

S podlomeným zdravím se sice dožila „sametové revoluce“, ale plodů svých pozitivních činů si užila pramálo: v listopadu 1992, sužována obavami z politických jednání o rozdělení republiky, zemřela. Odešla bez trpkosti, smířena s tím, že oba národy budou žít odděleně, ale svobodně a v pravdě. To také bylo krédo jejího vzácného přítele ze Slovenska Milana Šimečky, k jehož myšlenkám a úsilí se hrdě hlásila.

S použitím pramenů:

R. Běhal: Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu

J. Ruml: Nekrolog za Aničkou Marvanovou, LN, 25. 11. 1992

Milan Rykl

Pavel Nykles

18. března 1928 Praha – 8. října 1984 Praha

hudební redaktor, šéfredaktor programového ústředí

Absolvent reálného gymnázia a několika semestrů Filozofické fakulty UK (obor hudební věda a estetika). V ČsRo od r. 1951 nepřetržitě do r. 1984: hudební referent redakce ruské a sovětské hudby, od r. 1952 vedoucí. O pět let později zástupce šéfredaktora hlavní redakce hudebního vysílání ČsRo v Praze. Z této pozice přešel do provozně-administrativního Programového ústředí (zástupce vedoucího, vedoucí, šéfredaktor: 1961–1984). V té době jmenován do nově konstituované Programové rady ČsRo, jejímž se stal předsedou a také současně členem nejvyššího rozhlasového vedení. Od 1. 12. 1971 až do své náhlé smrti zastával funkci náměstka ústředního ředitele ČsRo a současně šéfa Programového ústředí, resp. Hlavní redakce programu.

Výrazná a rozporuplná osobnost s ambivalentními vztahy ke spolupracovníkům. Pocházel z intelektuálního prostředí a navzdory dávné mladické revoltě proti nastupujícímu totalitnímu režimu se proměňoval v zánčeného stranického dogmatika. Zda se na jeho přerodu podílely neujasněné příčiny v religiózním přibuzenstvu nebo ambiciózní snahy o dominanci a uplatnění i na jiném poli než v redakční činnosti, už těžko posoudit.

Navenek působil skromným a nenápadným dojmem. Měl neokázale a konzervativně zařízenou kancelář a evidentně nikdy nezneužíval výhod a prebend, plynoucích ze zastávání vysokých postů. Byl silný kuřák, ctitel dobrého vína a loajální ke kolektivním poklábosením. Opravdových přátel neměl mnoho, ale za některé se dokázal postavit a zastat se jich.

Měl jisté hudební vzdělání a znalosti. Většinou se řídil citem pro vazbu hudby s programem a mohl uplatňovat poměrně solidní přehled o hudebních fondech a nových nahrávkách. Opíral se o osvědčené a zavedené pracovní postupy, které si v průběhu let osvojit. Vzhledem ke své neotřesitelné mocenské pozici stranického a programového funkcionáře a realistickému přehledu o specifickém působení rozhlasového vysílání prosadil některé programové experimenty (například v roce 1977 vytvoření nadredakčního útvaru v rámci Hlavní redakce programu, tzv. „stereo-bloky“ na VKV Vltava).

S obrodným procesem v období „renesance“ rozhlasu se nikdy neztotožnil. Po srpnové okupaci se iniciativně přidal ke skupině stranických konzervativních pracovníků rozhlasu a s nově jmenovaným managementem ČsRo se aktivně hlásil ke spolupráci na společenské normalizaci a uplatňování husákovské stranické linie. Podpořil – jako nově dosazený předseda celozávodního výboru KSČ – ustavení prověřkových komisí, na něž doplatily desítky progresivních rozhlasových pracovníků. Byl iniciátorem a signatářem nechvalně proslulého prohlášení „Slovo do vlastních řad“ (17. 5. 1969), vycházejícího z denunčantské analýzy Pražského jara v ČsRo.

V posledních letech jeho života se zdálo, jako by Pavel Nykles aspoň zčásti rezignoval na někdejší stranické postuláty: nezřídky vedl spory i s nejbližšími ortodoxně zaujatými soudruhy, hašteřivě kritizoval neutěšené poměry v rozhlase a také v jednotce lidových milic (jejímž byl náčelníkem). Na vrcholu politické a profesní kariéry se obsedantně cítil ohrožen nově nastupující generací dravých bezskrupulózních straníků, o jejichž odborné a charakterové úrovni neměl valné mínění. Žehral na ně a jejich koncepční činnost mu přinášela stavy beznaděje a způsobovala psychické komplexy.

Zemřel náhle v roce 1984 jako ideologicky zaslepený, zklamaný a nešťastný člověk. Jeho urna je uložena v rodinné hrobce primase Františka Nyklese na vyšehradském hřbitově.

Václav Bělohavý

Liboslav Tetens

22. března 1908 Poruba – 22. února 2000

Mimořádné bylo po celé minulé století propojení životních a pracovních osudů s ostravským rozhlasem u Liboslava Tetense. Rodák z Poruby, která v roce 1908 vůbec netušila, že se stane jedním z největších ostravských sídlišť, naopak asi tuší a věděl, že udělá všechno pro vzdělání rodné severní Moravy a Slezska. Vznikající rádio s vysílačem nad Svinovem bylo pěkným podnětem. A ty krystalky doma v kuchyni taky.

Liboslav Tetens, který by se letos na jaře dožil 100 let, se narodil v dnešní části Ostravy, tehdy ještě samostatné Porubě. Vystudoval reálku a potom absolvoval Masarykovu Univerzitu v Brně. V druhé polovině třicátých let minulého století se pražské vedení tehdejšího Radiojournalu rozhoupalo k poznání, že Ostravě nesluší pouze vysílání zábavné hudby lehkého „genru“, jak psala paní Patzaková ve své knize o prvním desetiletí Československého rozhlasu. L. Tetens, tehdy mladý středoškolský profesor, byl mezi prvními, kteří měli za úkol zformovat školské vysílání. Byli „u toho“ Josef Kolář, po druhé světové válce jeden z autorů slavného MEVRA, Ivo Stolařík, budoucí folklorista, objevitel Jarmily Šulákové, a řada dalších spolupracovníků. Tento tým kolem sebe soustředil desítky dětských a dnes by se řeklo pubescentních rozhlasových herců, někteří zůstali rádiu věrní dodnes.

Po druhé světové válce školské vysílání i v ostravských podmínkách zažívalo další velký rozmach. I když zejména v padesátých letech byly rozhlasové scénky, dramatizace a četby zajisté poplatné době, přece jen pasáže přírodovědné – matematické, fyzikální, chemické a biologické – nemohl znehodnotit žádný „ismus“. Zásahu na tom měl především „pan profesor“ Liboslav

publicista a pedagog

Tetens, který stál až do roku 1970 v čele vysílání pro děti a mládež ostravské redakce tehdejšího Československého rozhlasu.

L. Tetens napsal v roce 1939, už jako přední člen školského týmu ostravského rozhlasu, hru pro mládež: *První plavba okolo světa*. Jak uvádí publikace Kdo je kdo v sedmdesátileté historii Českého rozhlasu, hra – i když se týkala španělského dobývání Latinské Ameriky – až příliš připomínala nacistickou okupaci naší země. A tak pan Tetens zase šest roků „nesměl“.

Liboslav Tetens, který celý svůj pracovní život zasvětil dětem a mladým lidem, ve škole i prostřednictvím rozhlasových vln, nemohl mlčet ani v roce 1968 a zejména 1969. Jeho svědectví ostatně dokládá i publikace vydaná v roce 1998.

L. Tetens, jak jsme naznačili v úvodu dnešní vzpomínky, měl několik lásek. Byla to rozhlasová práce, výchova dětí a mládeže a především rodné Slezsko, zejména opavské, do kterého spadá i stará Poruba. Pan profesor, vždycky noblesní a s motýlkem pod krkem, se durdíval, když někdo řekl jen Severomoravský kraj. Přimlouval se – a dosti nahlas – i na schůzích Syndikátu novinářů – za termín Severní Morava a Slezsko. Neboť i to Slezsko je zemí Koruny české. Dneska už tento obrat používají i v předpovědích počasí. Snad je „pan profesor“ Liboslav Tetens může „tam nahoře“ kontrolovat.

Literatura a prameny:

viz výše u J. Tetensové, navíc:

Ivo Stolařík: *Život není fráze*, Tilia Šenov u Ostravy 2002

Eva Klausnerová

PhDr. Zbyněk Ungr – Uštknut rádiem

1. dubna 1933 Dobřív, okr. Rokycany

Narodil se na vesnici v Brdech a měl, jak říká, bosé dětství. Prožil ho v úzkém kontaktu s přírodou v houfu kamarádů. Jejich hřištěm byly louky, potoky, rybník a les a nevadilo, že jsou skoro všichni chudí. Přestože rodiče měli jen základní vzdělání, projevovali až nevysvětlitelné pochopení pro kluka, který pořád ležel v knihách. Po válce přešel z tzv. Hlavní školy v Mirošově do tercie v Rokycanech a odtud na Pedagogické gymnázium v Plzni. Učit ale nešel. V Praze vystudoval obor filozofie – historie a r. 1957 na Univerzitě Karlově promoval.

Jakpak se před mladým filozofem otevřel svět?

Až do podzimu moje odbornost všude budila rozpaky. Nakonec jsem nastoupil do pohraničí do Okresního osvětového domu ve Stříbře. Toto období pro mne mělo jediný klad: Potkal jsem tam spoustu nejrůznějších lidí s nejrůznějšími osudy. Byli mezi nimi poctiví, opravdoví

rozhlasový publicista

dřiči a také divné existence. Mezi jiným jsem pochopil, že se člověk nemůže posuzovat podle diplomu. Poté jsem přešel do Plzně jako pracovník Společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Říkalo se jí Společnost s dlouhým jménem. To byla velká změna. Scházela se tam spousta významných odborníků, kteří mají renomé dodnes. Pořád jsem ale toužil po něčem jiném. Jakmile jsem získal naději, že bych mohl pracovat v plzeňském rozhlase, už jsem nechtěl na svém životě nic měnit.

Vzpomínáte si na své rozhlasové začátky?

Vůbec poprvé jsem do plzeňského rozhlasu vstoupil jako člen pěveckého sboru na přelomu roku 1951/1952. To ještě nebyla dokončena nová budova. Pak jsem občas externě uplatnil nějaký příspěvek hlavně z oblasti literatury a r. 1964 jsem byl přijat jako redaktor. Ihned po